

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA EKOLOGIK ONG VA BARQAROR RIVOJLANISH DASTURI

Eshmanova Nodira Nazarqulovna, Ibragimova Yulduz Abdumalik qizi

CHDPU Boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi,

Boshlang'ich ta'lim fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida ekologik ongni shakllantirish va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash masalalari ko'rib chiqilgan. Ekologik ta'lim orqali o'quvchilarda tabiatni asrash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish ko'nikmalari rivojlantirilishi mumkin. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ekologik ta'lim amaliyotlari va innovatsion metodlar maqolada batafsil yoritilgan.

Kalit so'zlar: Ekologik ong, barqaror rivojlanish, ekologik ta'lim, tabiatni muhofaza qilish, ekologik mas'uliyat

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования экологического сознания и поддержки устойчивого развития в образовательном процессе. Через экологическое образование у учащихся могут развиваться навыки охраны природы и рационального использования природных ресурсов. В статье подробно освещены практики экологического образования и инновационные методы, реализуемые в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: Экологическое сознание, устойчивое развитие, экологическое образование, охрана природы, экологическая ответственность

Abstract: This article discusses the issues of fostering environmental awareness and supporting sustainable development in the educational process. Through environmental education, students can develop skills in preserving nature and using natural resources efficiently. The article provides a detailed overview of the practices of environmental education and innovative methods implemented in the Republic of Uzbekistan.

Keywords: Environmental awareness, sustainable development, environmental education, nature conservation, environmental responsibility.

Kirish. Dunyoda ekologik muammolar tobora o'sib bormoqda, bu esa ta'limda ekologik ongni shakllantirish va barqaror rivojlanish tamoyillarini yanada dolzarb masalaga

aylantirdi. Insonlar ko‘pincha shunday savollar berishadi: "Biz kelajak uchun qanday tabiat qoldiramiz?", "Resurslarni shu kabi iste'mol qilsak, kelajak avlodlar nimadan foydalanadi?". Bu savollarga javob berish uchun ta'lim tizimi ekologik mas'uliyatni shakllantirish jarayonida muhim rol o‘ynaydi.

1. Barqaror rivojlanish tushunchasi va ta'limdagi roli (boyitilgan)

Bugungi kunda "barqaror rivojlanish" degan so‘z faqat mutaxassislar og‘zida emas, balki kundalik hayotimizda ham keng qo‘llanilmoqda. Har qanday maktab yoki oliy ta'lim muassasasida bu tushuncha haqida gap ketganda, "Biz tabiatni muhofaza qilish bilan shug‘ullanmasak, kelajakda nimalarga duch kelamiz?" degan savol ko‘tariladi. Ta'lim barqaror rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash orqali jamiyatni ekologik muammolarni anglashga va ularni hal qilishda faol ishtirok etishga undaydi. Barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan ta'lim – bu nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy muvozanatni saqlash mas'uliyatini ham o‘z ichiga oladi. O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan barqaror rivojlanish dasturlari maktablarda ham, universitetlarda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yana ko‘p hollarda yoshlar "Nima uchun barqaror rivojlanish biz uchun muhim?" degan savollar bilan murojaat qilishadi, va bu savolga javob shunday bo‘ladi: "Tabiatni hozirgi holatda saqlasak, bu bizning farzandlarimiz uchun ham foydali bo‘ladi."

2. Ekologik tarbiya va ta'limning asosiy tamoyillari

Ekologik tarbiyaning asosiy tamoyillaridan biri – inson va tabiat o‘rtasidagi bog‘liqlikni anglash. Ko‘pchilik bu bog‘liqlikni tushunish uchun savol beradi: "Insonning har bir harakati tabiatga qanday ta'sir qiladi?" O‘zbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantirish maqsadida ishlab chiqilgan qonunlar va dasturlar ekologik mas'uliyatni shakllantirishning zarurligini ta'kidlaydi. Yoshlarga ekologik muvozanat haqida bilim berish bilan birga, ularga resurslarni tejash, chiqindilarni qayta ishlash va suvni iqtisod qilish kabi amaliy ko‘nikmalarni o‘rgatish zarur. Pedagoglar va o‘quvchilar ko‘pincha "Nega tabiatni himoya qilish juda muhim?" degan savolga duch kelishadi. Bu savolning javobi oddiy: "Tabiatni himoya qilish orqali biz kelajak avlodlarga toza va sog‘lom atrof-muhitni taqdim eta olamiz."

3. O‘zbekistonda ekologik ongni shakllantirish bo‘yicha ta’lim amaliyoti

O‘zbekiston Respublikasida ekologik ta’limni rivojlantirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Maktablarda o‘quvchilar "Tabiatni asrash uchun nima qilishimiz kerak?" degan savol bilan tez-tez murojaat qilishadi. Javob esa shunday: "O‘zimizning atrof-muhitimizga e’tiborli bo‘lishimiz va tabiatga zarar yetkazmaslik uchun harakat qilishimiz kerak." O‘zbekistonda ekologik ongni shakllantirishga qaratilgan turli tadbirlar, shu jumladan tabiat muhofazasi bo‘yicha ko‘rgazmalar, ekologik ekskursiyalar, ekofestival va o‘quv loyihalar o‘tkaziladi. Yoshlar ushbu tadbirlarda qatnashib, ekologik muammolar haqida o‘z fikr-mulohazalarini bildiradilar va "Biz o‘z hissamizni qanday qo‘shishimiz mumkin?" degan savollar bilan qiziqishadi. Bunga javoban, o‘quv dasturlarida barqaror rivojlanish va ekologik mas’uliyatning o‘rni haqida keng tushunchalar beriladi.

4. Ekologik ong va barqaror rivojlanish ta’limining zamonaviy metodlari

Bugungi kunda ekologik ta’lim zamonaviy texnologiyalar bilan chambarchas bog‘liq. O‘quvchilar "Texnologiyalar bizga ekologik masalalarni qanday hal qilishda yordam beradi?" deb ko‘p savol berishadi. Bu savolga javob sifatida raqamli texnologiyalarning ekologik ta’limda o‘quvchilarni global muammolar bilan tanishtirish va ularga yechim topishda yordam berishi mumkinligi ta’kidlanadi.

Masalan, geografik axborot tizimlari (GIS) va ekologik modellashtirish o‘quvchilar uchun o‘rganish jarayonini jonli va interaktiv qiladi.

Bundan tashqari, ekologik ta’limni yanada qiziqarli qilish uchun amaliy mashg‘ulotlar, o‘quvchilarni tabiatga sayohatlarga olib chiqish, ekologik o‘yinlar va videoroliklar yordamida o‘quvchilarni jalb qilish mumkin. O‘quvchilar ekologik darslarda "Biz qanday qilib tabiatni himoya qilishimiz mumkin?" degan savollar bilan faol qatnashadilar va ushbu darslardan katta motivatsiya olishadi.

Xulosa

Shunday qilib, ta’limda ekologik ongni shakllantirish va barqaror rivojlanishni targ‘ib qilish bugungi kundagi dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Har bir inson "Nima uchun biz tabiatni himoya qilishimiz kerak?" degan savolni o‘ziga beradi, va bu savolga berilgan to‘g‘ri javob jamiyatning kelajagi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston

Respublikasida amalga oshirilayotgan ekologik ta'lim loyihalari va dasturlar ushbu sohada sezilarli o'zgarishlarni olib kelmoqda. Keyingi yillarda bu jarayonlar yanada innovatsion yondashuvlar va yangi texnologiyalar bilan boyib borishi kutilmoqda. Ekologik ongni shakllantirish faqatgina ta'lim muassasalarining vazifasi emas. Bunda har bir inson, jamiyat va hukumat organlari ham birgalikda harakat qilishlari lozim. "Tabiatni himoya qilish kimning vazifasi?" degan savolga javoban, barchamizning mas'uliyatimiz ekani aytiladi. Ta'lim orqali o'quvchilarga tabiatga hurmat va ehtiyotkor munosabatni o'rgatib, ularda ekologik mas'uliyat tuyg'usini shakllantirish – kelajak uchun eng muhim sarmoyadir. Shuningdek, ekologik ong va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishda ijtimoiy va ekologik adolat masalalari ham muhim o'rin tutadi. Barqaror rivojlanish faqat ekologik muammolarni hal qilish emas, balki jamiyatdagi tenglik va imkoniyatlarni kengaytirishni ham o'z ichiga oladi. O'zbekistonda bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan ishlar ham milliy darajadagi barqaror rivojlanishga xizmat qiladi.

Kelgusida, ekologik ta'limda innovatsion yondashuvlar, o'quv dasturlarining yanada takomillashtirilishi va jamiyatda ekologik madaniyatni yuksaltirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilishi zarur. Bu harakatlarning barchasi o'quvchilarning ekologik mas'uliyatini oshirish va ularni tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga o'rgatish orqali barqaror kelajakni qurishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030 yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirish to'g'risida"gi farmoni. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonuni. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2013.
3. Qodirov, A. (2021). Ekologik tarbiya va barqaror rivojlanish. Tashkent: O'qituvchi nashriyoti.
4. Usmonova Q.S . Boshlangich sinf o'quvchilarida tankidiy fikrlashni shakllantirishda pedagogic-psixologik integratsiya va uzluksizlik. М УАЛЛИМ ХЕМ УЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИ . 2023/3 .370-375-b <https://lib.cspi.uz/index.php?newsid=7951>

5. Usmonova Q.S. Boshlang'ish ta'limda Filandiya ta'lim tizimini imkonoyatlari .
Международный научный журнал № 4 (100), часть 2 «Научный импульс» Ноябрь,
2022./4. 899-903-b

6. Usmonova Q.S Development of Steam International Assessment Program in Primary
Education. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND
CULTURE. 30th Apr 2023. 242-244 s

7. Usmonova Q.S. Use of Foreign Experiences and World Pedagogy in

8. Elementary Education Teaching . Diversity Research: Journal of Analysis and
Trends . Volume 1, Issue 5, August 2023 . 27-29 s

9. Usmonova Q.S Inklyuziv ta'limni boshlang'ich sinflarda joriy etishning ahamiyati
va samaradorli. . М УАЛЛИМ ХЕМ УЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИ 2024/5 353-356
-b . <https://lib.cspu.uz/index.php?newsid=10731>

10. Usmonova Q.S Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ta'limning keyingi turlariga
tayyorlash asoslari va tizimi. М УАЛЛИМ ХЕМ УЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИ. № 1/3
2024 522-525 b.

